

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ
ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою КЗВО

«Одеська академія неперервної освіти

Одеської обласної ради», протокол № 5

від «15» вересня 2020 р.

Голова вченої ради

Л.К. Задорожна

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Методологія і організація наукової діяльності

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Навчальна програма з дисципліни «Методологія і організація наукової діяльності» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Розробник: Кисельова Ольга Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Навчальна програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту (протокол № 1 від «01» вересня 2020 р.)

Завідувач кафедри

(Підпис)

Костюк Р.В.
(Прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

(Підпис)

Бухар М.М.
(Прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Методологія і організація наукової діяльності» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки докторів філософії спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Методологія і організація наукової діяльності» є система загальних принципів і підходів наукового пізнання, методи та технології пізнання, що пов'язані з науковою та практичною професійною діяльністю.

Місце навчальної дисципліни згідно структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми в структурі освітнього процесу: обов'язкова компонента.

Програма навчальної дисципліни складається з змістового модулю:

Змістовий модуль 1. Філософські аспекти науки та наукової діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Методологія і організація наукової діяльності» полягає в формуванні у здобувачів культури та навичок проведення наукових досліджень, упровадження їх результатів у практику професійної діяльності.

Основними завданнями вивчення курсу є:

- ознайомити з сутністю понять і категорій навчальної дисципліни, сучасними методологічними концепціями наукових досліджень;
- розкрити специфіку наукового пізнання;
- визначити зміст і структуру процесу наукового дослідження;
- сформуванню умінь та навичок організації процесу наукового дослідження, застосування теоретичних та емпіричних методів дослідження;
- характеризувати та систематизувати методики дослідження, її змісту і принципів розробки;
- удосконалити вміння розробки етапів та форм процесу наукового дослідження;
- сформуванню навичок та вміння обґрунтування наукових гіпотез;
- підвищувати навички та вміння оволодіння традиційними та сучасними інноваційними методами проведення наукових досліджень;
- сприяти розвитку професійних умінь оформлення результатів наукових досліджень та впровадження їх у практику;
- формування цілісного уявлення про науково-дослідницький процес;
- сприяти освоєнню навиків формування й використання усвідомленої методологічної позиції наукового дослідження;

- удосконалювати вміння пошуку, добору і опрацювання наукової інформації, точному формулюванні мети, завдань і висновків дослідження;
- формувати культуру й навички організації та проведення наукового дослідження здобувачів освітньо-наукового рівня доктор філософії.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми спеціальності, дисципліна «Методологія і організація наукової діяльності» забезпечує набуття аспірантами наступних компетентностей:

1. Інтегральні компетентності – здатності розв’язувати комплексні проблеми у галузі освіти/педагогіки у процесі дослідницько-інноваційної та професійної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики.

2. Загальні (ЗК): ЗК3, ЗК5.

ЗК3. Здатність організувати і здійснювати наукові дослідження.

ЗК5. Здатність спілкуватися в усній та письмовій формі українською та англійською мовами з метою презентації і обговорення результатів наукового дослідження.

3. Спеціальні (фахові, СК): СК1, СК3, СК4, СК7.

СК1. Здатність застосовувати концептуальні та методологічні знання з освітніх, педагогічних наук.

СК3. Здатність до пошуку, обробки, аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових педагогічних досліджень в освітній галузі.

СК4. Здатність ініціювати, розробляти, реалізовувати та управляти дослідницько-інноваційними та освітніми проєктами.

СК7. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у науковій та професійній діяльності.

4. Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна (ПРН): ПРН1, ПРН3, ПРН5, ПРН8, ПРН9, ПРН11, ПРН12, ПРН13, ПРН16.

ПРН1. Аналізувати, оцінювати та розвивати наукові ідеї.

ПРН3. Вміти започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати наукове дослідження, демонструвати високий ступінь самостійності та інноваційності у цьому послідовному процесі.

ПРН5. Спілкуватися академічною українською та англійською мовами у професійній діяльності та дослідженнях, наукових та експертних знань з науковою спільнотою та громадськістю в галузі освіти.

ПРН8. Володіти концептуальними та методологічними знаннями в галузі освіти і педагогіки та застосовувати їх на практиці.

ПРН9. Знати та використовувати сучасну, термінологію новітні теорії, концепції, технології у сфері наукового дослідження та освітньої практики.

ПРН 11. Здійснювати критичний аналіз, огляд і узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження.

ПРН 12. Використовувати результати національних та зарубіжних наукових досліджень та позитивних практик.

ПРН 13. Ініціювати, організувати та реалізовувати дослідницько-інноваційні та освітні проекти, складати проектні пропозиції щодо залучення фінансування, застосовувати механізми реєстрації прав інтелектуальної власності.

ПРН 16. Знати і застосовувати ІКТ-технології для реалізації дослідницької та професійної діяльності.

Очікувані результати навчання дисципліни. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- предмет, зміст і специфіку навчальної дисципліни «Методологія і організація наукової діяльності»;
- стан наукової діяльності в Україні та за кордоном;
- цілі та завдання методології та організації наукових досліджень;
- наукову термінологію;
- методологію проведення наукових досліджень;
- класифікацію теоретичних і емпіричних методів дослідження;
- класифікацію та особливості застосування статистичних методів обробки результатів дослідження;
- методики дослідження, їх зміст і принципи розробки;
- значення методологічної підготовки для професійної діяльності;
- особливості проектування та організації експериментів;
- інформаційне забезпечення процесу наукового дослідження;
- загальні вимоги до оформлення наукового дослідження.

уміти:

- відбирати й аналізувати інформацію з теми наукового дослідження, формулювати його мету й завдання;
- використовувати загальнонаукові та спеціальні методи науково-педагогічних досліджень;
- планування і організування наукових експериментів;
- проводити дослідження, обробляти й оцінювати його результати;
- застосування автоматизованих систем обробки інформації у наукових дослідженнях;

- інтерпретувати результати наукових досліджень і оформлювати результати наукових досліджень;
- здійснювати апробацію результатів наукових досліджень;
- складання звітів з науково-дослідної роботи;
- визначати педагогічну ефективність наукових досліджень.

Організація навчального процесу здійснюється за кредитною системою, відповідно до вимог Болонського процесу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, що становить 4 кредити ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософські аспекти науки та наукової діяльності

Тема 1. Наука і наукова діяльність як система знань

Поняття науки та наукової діяльності. Система наукових знань. Форми наукової діяльності. Науковий результат і науковий продукт. Суспільне планетарне значення науки. Мета та функції науки. Еволюція наукових знань. Роль філософії в обґрунтуванні проблем наукового дослідження. Логічний аналіз об'єкта, суб'єкта і предмета методології наукового дослідження. Специфіка пізнавального ставлення людини до світу. Поняття гносеології та її місце в системі філософського знання. Пізнавальні завдання у науковому дослідженні: теоретичні, емпіричні, логічні. Абсолютність і відносність наукових знань. Зміст, структура і значення навчальної дисципліни для наукової підготовки аспіранта.

Тема 2. Організаційні аспекти наукової діяльності

Наукові колективи й наукові школи та їх роль у розвитку науки. Формування наукових шкіл. Організація роботи в науковому колективі. Основні принципи управління науковими колективами. Особливості управління конфліктами у науковому колективі. Організаційно-педагогічні аспекти наукової діяльності закладу вищої освіти. Робота з документами. Організація ділового спілкування і переписки. Наради і їх роль в управлінні колективами. Етика наукової роботи. Наукова репутація та її значення

Тема 3. Методологічні засади наукового пізнання

Мета, об'єкт, предмет наукового дослідження. Три рівні наукової методології. Методологія, наукова ідея, гіпотеза, метод, прийоми в наукових дослідженнях. Особливості їх проведення та значення у інноваційному розвитку суспільства. Концептуальні засади наукових досліджень. Класифікація методів наукового дослідження: загальнонаукові методи, методи теоретичних досліджень, наукові методи емпіричних досліджень. Типологія джерел наукової інформації. Акумуляція і інтеграція наукових знань. Формування наукових шкіл.

Тема 4. Теоретичні та емпіричні методи наукових досліджень

Абстрагування та ідеалізація. Методи аналізу, класифікації і побудови теорій. Теоретичні методи досліджень. Наукові закони, регулярність та випадковість. Завдання теоретичного дослідження. Складові теоретичного дослідження. Емпіричні методи дослідження та інструментарій обробки даних емпіричних досліджень. Основні поняття теорії вимірювань. Етапи розробки та проведення спостереження, опису, порівняння, вимірювання, анкетування, тестування, експерименту, моделювання, класифікація та інших універсальних методів. Експеримент як особлива форма наукового пізнання. Емпіричні методи дослідження. Загальні та спеціальні методи науково-педагогічного дослідження. Загальна характеристика емпіричних методів.

Тема 5. Обробка та оформлення результатів наукових досліджень

Обробка результатів експериментальних досліджень. Основи теорії випадкових помилок та методів оцінки випадкових похибок у вимірюваннях. Методи графічної інтерпретації результатів експерименту. Аналітична обробка результатів експерименту. Оформлення результатів наукової роботи. Прийоми викладення матеріалів наукового дослідження. Мова та стиль наукової роботи. Апробація та оприлюднення результатів наукового дослідження. Впровадження та ефективність наукових досліджень. Формулювання наукової новизни та практичного значення отриманих результатів. Інформаційна база наукового дослідження.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Артюхов А., Меньшов О. Академічна чесність у наукових дослідженнях. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Київ : Таксон, 2016. С. 121-131.
2. Адміністративно-правове забезпечення управління у сфері науки : підручник : за заг. ред. проф. Т. О. Коломєць Київ : Істина, 2018. 145 с.
3. Бублик С. Г. Світові тенденції розвитку системи вищої освіти та місце в ній дослідницького процесу. Наука та наукознавство : міжнар. наук. журн. 2019. № 1(103). С. 46-67.
4. Гальченко С. І. Основи наукових досліджень : навчально-методичний посібник. Черкаси : АММО, 2015. 93с.
5. Данильян О. Г. Організація та методологія наукових досліджень : навч. посіб. Харків : Право, 2017. 448 с.
6. Загальні вимоги до оформлення наукової, навчальної та навчально-методичної літератури : метод. рек. для наук.-пед. працівників / уклад.: Н. М. Ніколаєнко, Т. О. Рудич. Харків : ХНТУСГ, 2019. 83 с.
7. Малинна В. Д. Методологія наукових досліджень : монографія. Рівне : НУВГГІ, 2016. 247 с.
8. Петрушина Т. Сприйняття вітчизняної науки і науковців у суспільній свідомості. Вісник НАН України. 2015. № 2. С. 29-36.

Додаткова:

1. Бублик С. Г. Тематичне ядро публікацій дослідника: наукометр. підхід. Наука та наукознавство. 2019. № 4(106). С. 52-67.
2. Бурба О. І. Організація науково-технічної експертизи в Україні. Науково-технічна інформація. 2015. № 3. С. 12-16.
3. Мриглод О. І. Наукометрія та управління науковою діяльністю: вкотре про світове та українське. Вісн. Нац. акад. наук України. 2019. № 9. С. 81-94.
4. Надикто В.Т. Методологія наукових досліджень : посібник-практикум для виконання лабораторних робіт. Мелітополь : Люкс, 2020. 94 с
5. Палеха Ю. Основи науково-дослідної роботи : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2016. 336 с.
6. Чернишова Є. Р. Основи наукознавства (дорожня карта наукового керівника) : навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 256 с.
7. Шаравара Т. О. Інформаційний пошук і робота з бібліотечними ресурсами : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2017. 256 с.

8. Якимчик А. І. Щодо проблеми використання в Україні наукометричних показників: на прикладі аналізу публікаційної активності окремого науковця. Вісн. Нац. акад. наук України. 2020. № 9. С. 66-77.

9. Ярмольницький В. Впровадження наукових розробок. Економіка, закон, ринок. 2014. № 4. С. 34-43.

Нормативно-правові акти

Закони України:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page> (дата звернення: 24.03.2020).

2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 25.03.2020).

3. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР (в ред. від 05.12.2012) зі змін. і допов. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.03.2020).

4. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2001 № 2623-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-III> (дата звернення: 26.03.2020).

Постанови Кабінету Міністрів України

1. Про затвердження Положення про атестацію наукових працівників : постанова КМ України від 13.08.1999 № 1475 (в ред. від 21.08.2014) зі змін. і допов. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1475-99-%D0%BF?test=> (дата звернення: 26.03.2020).

2. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) КМ України від 23 березня 2016 р. № 261 зі змін. і допов. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-16-%D0%BF> (дата звернення: 26.03.2020).

3. Про затвердження Порядку скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації КМ України від 26 серпня 2021 р. № 897 зі змін. і допов. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/897-21-%D0%BF> (дата звернення: 27.03.2020).

4. Питання навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників : постанова КМ України від 13.04.2011 № 411 (в ред. від 21.08.2013). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/411-2011-%D0%BF> (дата звернення: 27.03.2020).

5. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) : постанова КМ України від 23.03.2016 № 261. URL:

<http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248945529> (дата звернення: 27.03.2020).

Накази Міністерства освіти і науки України

1. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам : наказ МОН України від 14.01.2016 №13. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16> (дата звернення: 27.03.2020).

2. Про затвердження Переліку наукових спеціальностей. Наказ МОН молодьспорт України від 14.09.2011 № 1057. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11> (дата звернення: 27.03.2020).

3. Стосовно вибору пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень вищих навчальних закладів Міністерства освіти і науки : лист МОН України від 10.09.2010 № 1/9-617. URL: http://www.mon.gov.ua/files/normative/newstmp/2010/13_09/199177 (дата звернення: 27.03.2020).

4. Про опублікуванні результатів дисертацій у періодичних виданнях : лист МОН України від 04.12.2015 № 1/9-586. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4688> (дата звернення: 27.03.2020).

5. Про атестаційні справи здобувачів вчених звань : лист МОН України від 24.12.2015 № 1/9-621. URL: <http://old.mon.gov.ua/> (дата звернення: 27.03.2020).

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>

2. Офіційний сайт Національної бібліотеки імені В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbiv.gov.ua>

3. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України. URL: <http://www.nisd.gov.ua>

4. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://www.eu.int>

5. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>

6. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

7. Болонська декларація. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

8. Нормативно-правова база наукової діяльності у вищих навчальних закладах. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання: іспит

5. Методи контролю результатів навчання: усне опитування, складання термінологічного словника, презентації, есе, розв'язання педагогічних завдань, методичне портфоліо, доповіді, схеми, порівняльні таблиці, тестовий контроль.